

EUROPOS DUOMENŲ APSAUGOS
PRIEŽIŪROS PAREIGŪNAS

2005 m. metinis pranešimas

Santrauka

Pašto adresas: rue Wiertz, 60 — B-1047 Briuselis

Biuras: rue Montoyer, 63, Briuselis, Belgija

Elektroninio pašto adresas: edps@edps.eu.int — Tinklavietė: www.edps.eu.int

Tel.: (32-2) 283 19 00 — Faks.: (32-2) 283 19 50

2005 m. metinis pranešimas

Santrauka ¹

Įvadas

Pateikiama Europos duomenų apsaugos priežiūros pareigūno (EDAPP), nepriklausomos institucijos, įsteigtos užtikrinti, kad Europos bendrijos institucijos ir organai vykdytų savo prievoles su pagrindine teise į asmens duomenų apsaugą susijusiais atvejais, antrojo metinio pranešimo santrauka.

Kadangi 2004 m. buvo pirmieji veiklos metai, kuriais nauja institucija buvo suformuota tiesiogine to žodžio prasme (įskaitant tinkamų biuro patalpų suradimą ir pirmuosius įdabinimo etapus), antrasis metinis pranešimas apima konsolidavimo metus. Reglamente (EB) Nr. 45/2001 ² nustatyti trys pagrindiniai EDAPP vaidmenys – priežiūra, konsultavimas ir bendradarbiavimas – buvo toliau tikslinami ir juos iš esmės pripažino suinteresuotos šalys. Buvo įsteigta spaudos tarnyba ir dedamos pastangos plėtojant išorės ryšius. Institucija augo nuosekliai, įdarbinant naują personalą ir gaunant laikiną paramą iš pirmųjų stažuotojų.

Svarbu pabrėžti, kad **vis daugiau ES politikos kryptių priklauso nuo teisėto asmens duomenų apdoravimo**. Šiuolaikinėje visuomenėje, vykdant daugelį viešosios ar privačios veiklos rūšių, kuriami asmens duomenys arba jais naudojamosi. Su tuo paprastai susiduria ir Europos institucijos bei organai, atlikdami administracinius veiksmus bei formuodami politiką, ir susiduriama įgyvendinant jų politines darbotvarkes. **Veiksminga asmens duomenų apsauga**, kaip pagrindinė ES politikos vertybė, turėtų būti laikoma **jos sėkmės sąlyga**. EDAPP tęs savo veiklą laikydamasi tokių bendrų nuostatų ir tikisi teigiamo atsako.

Priežiūra

EDAPP priežiūros vaidmuo – stebėti ir užtikrinti, kad Bendrijos institucijos ir organai, apdorodami asmens duomenis, laikytųsi galiojančių teisinių apsaugos priemonių. Šiuo atveju EDAPP papildė nacionalines duomenų apsaugos institucijas, kurios prižiūri duomenų apdorojimą jų atitinkamose valstybėse narėse. 2005 m. esminiai duomenų apsaugos kultūros institucijose ir organuose tobulinimo pokyčiai pateikiami toliau.

Pirmiausia, pastangos buvo dedamos toliau plėtojant institucijų ir organų **duomenų apsaugos pareigūnų** (DAP) tinklą. Šių pareigūnų užduotis – nepriklausomu būdu užtikrinti vidinį Reglamento 45/2001 taikymą. 2005 m. lapkričio mėn. buvo parengtas pozicijos dokumentas dėl jų vaidmens užtikrinant veiksmingą reglamento laikymąsi. Dokumentas buvo nusiųstas ES administracijos vadovams ir jame pabrėžta, kad DAP yra strateginis EDAPP partneris. Viena iš pagrindinių idėjų yra tai, kad visiems organams reikia paskirti DAP ir kad tai būtinas pirmas žingsnis siekiant laikytis jų duomenų apsaugos prievolių. Antra pagrindinė idėja yra tai, kad DAP privaloma tinkamiau pranešti apie asmens duomenų apdorojimą jų institucijoje ar organe bei tai, kad jie praneša EDAPP apie tas apdoravimo operacijas, kurių metu atsiranda konkreti rizika atitinkamiems asmenims ir tai, kad dėl to būtina šias operacijas patikrinti iš anksto.

¹ Nesutrumpintą 2005 m. metinio pranešimo tekstą ir visus informacinius dokumentus galima atsisiųsti iš mūsų tinklavietės – www.edps.eu.int. Be to, spausdintas kopijas galima užsakyti sekretoriatai: edps@edps.eu.int.

² OL L 8, 2001 I 12, p. 1.

Antra, daug išteklių buvo skirta tų apdorojimo operacijų, kurių metu gali atsirasti konkreči rizika, **išankstiniam patikrinimui**. Nors šios užduoties įprasta paskirtis – išnagrinėti naujas apdorojimo operacijas iki joms pradėdant veikti, dauguma išankstinių patikrinimų buvo *ex post*, nes daug taikomų sistemų pradėjo veikti iki EDAPP veiklos pradžios arba reglamento įsigaliojimo.

2005 m. buvo pateiktos 34 nuomonės dėl išankstinio patikrinimo atvejų, 30 iš jų – dėl įvairiose institucijose ir organuose veikiančių sistemų. Kiti atvejai susiję su konsultacijomis dėl išankstinio patikrinimo poreikio arba tai buvo atvejai, kuriais manoma, kad neturi būti taikomas išankstinis patikrinimas, dėl kurių dar turi būti pareikštos pastabos. EDAPP nustatė keletą teminių prioritetų, kuriais vadovaujamosi atliekant išankstinį patikrinimą, būtent susijusių su medicininėmis bylomis, personalo įvertinimu, drausminėmis procedūromis socialinėmis paslaugomis ir e. stebėseną. 2005 m. pabaigoje buvo teberengiami 29 pranešimai ir tikimasi daugiau parengti artimoje ateityje. Institucijos ir organai raginami vėliausiai iki 2007 m. pavasario pateikti savo pranešimus dėl išankstinio patikrinimo.

Trečia, praėjusiais metais EDAPP gavo 27 **skundus**, bet tik 5 iš jų buvo paskelbti priimtinais ir nagrinėjami toliau. Praktikoje didžioji gautų skundų dauguma nepriklauso EDAPP kompetencijos sričiai. Tokiais atvejais skundo pareiškėjas bendrai informuojamas ir, jei įmanoma, jam patariama apie tinkamesnę alternatyvą. Dėl savo kompetencijos sričiai priklausančius skundų nagrinėjimo EDAPP palaiko ryšius su Europos Ombudsmenu, siekdamas išnagrinėti galimą bendradarbiavimo sritį artimoje ateityje.

Ketvirta, buvo dėta daug pastangų rengiant pagrindinį dokumentą apie tai, kaip dvi pagrindinės teisės – **galimybė visuomenei susipažinti su dokumentais ir duomenų apsauga** – yra susijusios su ES institucijų ir organų veikla. Pradėta dirbti su kitu dokumentu dėl **elektroninių ryšių** naudojimo ir šis dokumentas bus paskelbtas 2006 m. viduryje.

Galiausiai, buvo parengta keletas veiksmų, susijusių su pasidalijamąja **Eurodac** (prieglobsčio suteikimo procedūrose ES naudojama pirštų antspaudų sistema) priežiūra. EDAPP yra centrinio padalinio priežiūros institucija, o nacionalinės duomenų apsaugos institucijos atsako už **Eurodac** naudojimo jų atitinkamose valstybėse narėse priežiūrą. EDAPP iš esmės palankiai įvertino pirmojo jo atliktų tyrimų etapo rezultatus.

Konsultavimas

EDAPP konsultacinis vaidmuo – patarti Bendrijos institucijoms ir organams visais su asmens duomenų apsauga susijusiais klausimais bei ypač dėl pasiūlymų dėl teisės aktų, kurie turi poveikį duomenų apsaugai.

2005 m. kovo mėn. pristatytame **dokumente apie patariamąjį vaidmenį** nustatomos politikos kryptys. Jame pabrėžiama, kad patariamąsios užduoties, kurią vėliau patvirtino Teisingumo Teismas, taikymo sritis yra plati. Be to strateginiame dokumente nustatomas pagrindinis požiūris į pasiūlymus dėl teisės aktų, kurie turi poveikį duomenų apsaugai, ir procedūrinis vaidmuo skirtinguose teisėkūros proceso etapuose. Šis dokumentas buvo gerai priimtas ir Europos Komisija pasinaudoja tuo, kad EDAPP gali pateikti neoficialias pastabas apie pasiūlymo projektą iki jo pateikimo oficialiai konsultacijai. Visos oficialios nuomonės spausdinamos bei dažniausiai pateikiamos atitinkamam Europos Parlamento komitetui ir (arba) kompetentingai Tarybos darbo grupei bei nuolat į jas atsižvelgiama teisėkūros proceso metu.

2005 m. EDAPP parengė šešias oficialias **nuomones**, kuriose aiškiai atspindimi atitinkami Komisijos, Parlamento ir Tarybos politikos darbotvarkės klausimai. Patys reikšmingiausi klausimai buvo:

- keitimasis asmens duomenimis ES trečiojo ramsčio srityje (policijos ir teisminis bendradarbiavimas baudžiamosiose bylose);
- didelės apimties informacinių sistemų kūrimas, pavyzdžiui, Visų informacinė sistema (VIS) ir antrosios kartos Šengeno informacinė sistema (SIS II); ir
- labai prieštaringas klausimas, susijęs su privalomu elektroninių ryšių duomenų saugojimu, kad teisėsaugos institucijos galėtų su jais susipažinti.

EDAPP taip pat pataria dėl **administracinių priemonių**, visų pirma dėl institucijų ir organų taisyklių, susijusių su duomenų apsaugos sritimi, įgyvendinimo. Tai suteikia svarbią galimybę daryti įtaką labiau struktūriniu būdu tvarkai, kuria duomenų apsaugos politikos kryptys yra įgyvendinamos. Suteiktas patarimas apie konkrečias įgyvendinimo taisykles, susijusias su DAP vaidmeniu.

Be to EDAPP pirmą kartą pasinaudojo galimybe **įstoti į Teisingumo teisme nagrinėjamas bylas**, kuriose iškelti svarbūs duomenų apsaugos klausimai. Bylos buvo dėl PNR duomenų apie oro linijų keleivius perdavimo Jungtinėms Valstijoms, o EDAPP įstojo remdamas Parlamento išvadas, kuriose siekiama panaikinti susijusius Komisijos ir Tarybos sprendimus.

Bendradarbiavimas

EDAPP bendradarbiavimo vaidmuo apima darbą, atliekamą kartu su nacionalinėmis priežiūros institucijomis ir priežiūros organais ES trečiojo ramsčio srityje, siekiant tobulinti nuoseklumą asmens duomenų apsaugos srityje.

Labai svarbiu bendradarbiavimo su nacionalinėmis priežiūros institucijomis pagrindu yra Direktyva 95/45/EB įsteigta **29 straipsnio darbo grupė**, kurios paskirtis – teikti patarimus Komisijai ir plėtoti suderintas duomenų apsaugos politikos kryptis bei kurios tikrąja nare yra EDAPP. EDAPP ir darbo grupės atskirai pateiktose nuomonėse buvo aptarti tam tikri svarbūs pasiūlymai dėl teisės aktų. Šiais atvejais EDAPP palankiai vertino kolegų valstybėse narėse suteiktą bendrą paramą ir papildomas pastabas, į kurias atsižvelgus galima geriau apsaugoti duomenis.

Bendradarbiaujant su **priežiūros organais trečiojo ramsčio srityje** (t.y. Šengeno, muitinių, Europolo ir *Eurojust* priežiūros organais – paprastai sudarytus nacionalinių priežiūros institucijų atstovų) didelis dėmesys buvo skirtas bendros pozicijos rengimui siekiant sukurti labai reikalingą duomenų apsaugos ES trečiojo ramsčio srityje bendrą sistemą. Buvo diskutuojama apie naują su SIS II susijusią priežiūros sistemą, kuri bus kuriama remiantis glaudžiu nacionalinių priežiūros institucijų ir EDAPP bendradarbiavimu.

EDAPP aktyviai bendradarbiauja **Europos ir tarptautinėse** duomenų apsaugos įgaliotinių **konferencijose** ir pirmininkavo keliose sesijose.

2005 m. rugsėjo mėn. EDAPP, bendradarbiaudamas su Europos Taryba ir EBPO, surengė seminarą apie duomenų apsaugą **tarptautinėse organizacijose**. Tarptautinės organizacijos, kurioms dažnai netaikomi nacionaliniai įstatymai, įskaitant įstatymus dėl duomenų apsaugos, turėtų vis dėlto pripažinti visuotinius duomenų apsaugos principus, nes daugeliu atveju jos taip pat apdoroja jautrius duomenis.

Išorės ryšiai

2005 m. ypatingas dėmesys buvo skirtas informavimo strategijos, kuri gali tinkamai paremti EDAPP strateginius vaidmenis, plėtojimui. Esminio duomenų apsaugos bei konkretesnio EDAPP vaidmens ir veiklos suvokimo ugdymas yra svarbi veiksmingos priežiūros, konsultavimo

ir bendradarbiavimo sąlyga. Informavimo strategijoje išskiriamos tikslinės grupės, susijusios su skirtingais vaidmenimis:

- Priežiūra: duomenų subjektai, būtent ES personalas (kaip individualūs asmenys, kurių duomenys yra apdorojami), bei DAP ir valdytojai (kaip asmenys, atsakingi už apdorojimo sistemas).
- Konsultavimas: Europos įstatymų leidėjas; Komisija, Parlamentas ir Taryba, dėmesį skiriant konkrečioms DAP, komitetams ir darbo grupėms.
- Bendradarbiavimas: 29 straipsnio darbo grupė ir kiti atitinkami bendradarbiavimo forumai, pavyzdžiui, bendruose priežiūros organuose trečiojo ramsčio srityje, bei Europos ir tarptautinės duomenų apsaugos konferencijos.

Be to EDAPP daug dirbo stiprinant **informavimo ir ryšio priemones**. 2005 m. visose ES institucijose ir organuose bei visose valstybėse narėse buvo vykdoma bendra informavimo kampanija, kurios metu buvo įsteigta spaudos tarnyba, reguliariai išleidžiamas biuletenis, sukurtas naujas logotipas ir institucijos įvaizdis, o greitai laiku ji bus papildyta sukūrus naują tinklavietę, kuri bus pati svarbiausia EDAPP ryšių priemonė.

Ištekliai

Biudžeto vykdymo institucijos suteikė **biudžeto lėšas** organizacijos konsolidavimui ir ribotam augimui, atsižvelgdamos į poreikį spręsti skubias užduotis, susijusias su priežiūra ir konsultavimu dėl duomenų apsaugos daugelyje institucijų ir organų. Pagrindinis dėmesys buvo skirtas **žmogiškųjų išteklių** plėtrai ir buvo pasiekta svarbių rezultatų tiek bendroje įdarbinimo srityje, tiek stažuotojams skirtų ir nacionalinių ekspertų komandiravimo specialių programų srityse.

Šiomis aplinkybėmis yra sudėtinga pervertinti 2004 m. sudaryto Komisijos, Parlamento ir Tarybos **administracinio susitarimo**, pagal kurį EDAPP suteikiama galimybė tam tikrais atvejais pasinaudoti išorės parama ir investuoti daugumą išteklių į pirminę veiklą, svarbą. Todėl yra būtina, kad šis susitarimas būtų partęstas po pirminio trijų metų laikotarpio.

Perspektyvos

Komisija skatina Europos informacinę visuomenę, grindžiamą inovacijomis, kūrybingumu ir įtrauktimi. Ši visuomenė remsis trimis pagrindinėmis **technologinėmis tendencijomis**: beveik neribojamu dažnių juostos plociu, neribotais duomenų saugojimo pajėgumais ir universaliais tinklų ryšiais, kurie turės padarinių duomenų apsaugai. Duomenų apsauga bus pateikta naujame kontekste: naujos apdorojimo formos, pavyzdžiui, interneto paslaugos, ir tradicinių technologinių kliūčių (galios ribojimas, ribotas perdavimo diapazonas, atskiri duomenys, ir t. t.) panaikinimas. Tai gerai atskleidžia didėjantis radijo dažnių nustatymo (RFID) gairių naudojimas ir intensyvus ryšių tinklų plėtojimas, turintys didelę įtaką, nes:

- visi pažymėti objektai tampa asmens duomenų rinkėjais;
- pažangūs objektai, kuriuos turi individualūs asmenys, yra visada „galiojantys“ ir „aktyvūs“.
- didelis saugomų duomenų kiekis nuolat papildomas naujais duomenis.

Naujos ir atsirandančios technologijos, kurios turės poveikį duomenų apsaugai, apima:

- **RFID**: daug žadanti ir reikalaujanti daug darbo technologija, kuri sudarys pagrindinius taip vadinamų aplinkos intelekto terpių elementus.
- **Aplinkos intelekto terpės**: jas projektuojant turėtų būti laikomasi privataus gyvenimo ir duomenų apsaugos reikalavimų, kad būtų galima šias terpes pritaikyti kasdienėje aplinkoje ir kad vėliau jos būtų plačiai priimamos.
- **Tapatybės valdymo sistemos**: pagrindinis atsirandančių e. vyriausybės paslaugų elementas (iš dalies paremtas biometrika), kuriam būtina nustatyti atitinkamus standartus.

- **Biometrikos naudojimas:** turėtų būti nustatyti bendri reikalavimai, paremti šių duomenų savaime jautriu pobūdžiu.

Be to galima pastebėti kai kuriuos naujus **pokyčius policijos ir teisės aktų srityse**, pavyzdžiui, didesnis dėmesys skiriamas veiklai policijos ir teismo bendradarbiavimo srityje bei didėja bendra keitimosi duomenimis tarp ES valstybių narių teisėsaugos institucijų tendencija. Kita tendencija susijusi su platesniais teisėsaugos institucijų tarnybų (dažnai įskaitant *Eurojust*) įgaliojimais atlikti tyrimus suteikiant joms galimybę naudotis duomenų bazėmis, kurios iš pradžių buvo sukurtos ne teisėsaugos tikslais. Tai patvirtina norą išsamia teisine sistema apsaugoti asmens duomenis trečiojo ramsčio srityje, nepriklausomai nuo pasiūlymo dėl prieinamumo principo patvirtinimo, kaip pareikšta EDAPP nuomonėje dėl duomenų apsaugos trečiojo ramsčio srityje.

2005 m. pabaigoje Komisija pradėjo elektroninių ryšių ir paslaugų reguliavimo sistemos peržiūrą, įskaitant Direktyvos 2002/58 peržiūrą, kurios eiga glaudžiai stebės EDAPP.

Aišku, kad EDAPP, kaip teisinio patarėjo, darbotvarkę didžiąja dalimi nulemia Komisijos darbo programa. Pakankamai tikėtina, kad vidutinės trukmės ir ilgalaikiu laikotarpiu dalis dėmesio bus skirta:

- „gerovės“ klausimams – EDAPP laikysis tolesnių iniciatyvų Europos informacinės visuomenės vystymo srityje.
- „saugumo“ klausimams – EDAPP atsižvelgs į pokyčius, susijusius su technologine plėtra, pavyzdžiui, biometrika ir didėjančiu spaudimu viešiesiems ir privatiems duomenų bazių valdytojams, kad būtų suteikta prieiga prie duomenų bazių teisėsaugos tikslais. Todėl kaip pagrindinę iniciatyvą Komisija pateikė policijos pajėgoms suteikiamą prieigą prie duomenų bazių išorės sienos kontrolės tikslais.

2006 m. tikslai

Į tai atsižvelgiant EDAPP prioritetai 2006 m. yra:

- Parama pranešimams apie esamas operacijas teikti skirtam DAP tinklui, įskaitant dvišalį pranešimų teikimo pažangos vertinimą, kuris turi būti sukurtas vėliausiai iki 2007 m. pavasario.
- Tebetisiamas išankstinis patikrinimas, užbaigiant tuos patikrinimus, kurie susiję su esamomis apdorojimo operacijomis teminiuose prioritetuose.
- E. stebėsena ir srauto duomenys: parengti gaires dėl asmens duomenų, susijusių su elektroninių ryšių tinklais, apdorojimo.
- Personalo asmeninės bylos: parengti gaires dėl turinio ir saugojimo laikotarpio.
- Perdavimas trečiosioms šalims: parengti gaires dėl asmens duomenų perdavimo trečiosioms šalims, tarptautinėms organizacijoms ir Europos organams atvejais, kai netaikomi Reglamentas 45/2001 ir Direktyva 95/46/EB.
- Eurodac priežiūra: nuodugnus *Eurodac* centrinės duomenų bazės saugumo auditas.
- Patarimai dėl pasiūlymų dėl teisės aktų: konsoliduoti ir toliau plėtoti EDAPP vaidmenį bei pateikti nuomones įvairiais klausimais.
- Istojimas į Teismo bylas: svarstyti įstojimą tais atvejais, kuriais iškyla duomenų apsaugos klausimai.
- Antras tinklavietės variantas: pradės veikti 2006 m. viduryje.
- Išteklų plėtra: siekti, kad šiuo metu galiojantis Komisijos, Parlamento ir Tarybos administracinis susitarimas būtų pratęstas bei turimos biuro patalpos būtų atitinkamai padidintos siekiant suderinti dabartinius poreikius ir numatomą personalo padidėjimą.